

El passat mariner de Pals, sota les antenes

Als terrenys de Radio Liberty hi ha restes d'estructures que podrien pertànyer a l'antiga vila mariner i al seu port

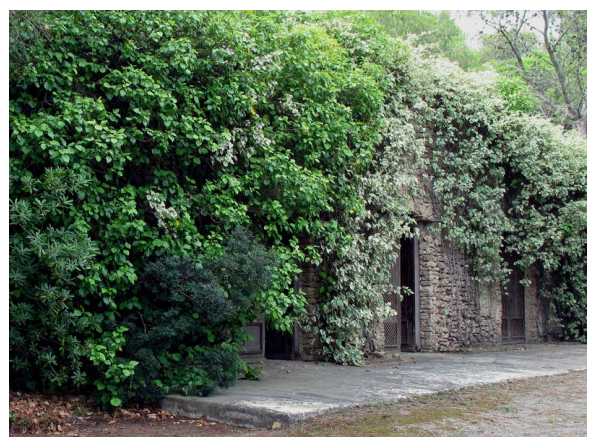
El Cercle Català d'Història ha sol·licitat a la Generalitat la protecció de les restes arqueològiques

28/08/14 - PALS - JORDI CAMPS I LINNELL

Des que les antenes de Radio Liberty, l'antiga emissora de propaganda anticomunista de Pals, van deixar de funcionar, les instal·lacions fa temps que presenten un estat de conservació deplorable a causa de la desatenció del govern espanyol, propietari dels terrenys. El pitjor de tot és que el seu alt valor historiogràfic s'està malmetent a marxes forçades i hi ha un perill imminent de pèrdua irrecuperable. I no es tracta només de tot allò que té a veure amb el passat recent, és a dir, al període lligat a la guerra freda, sinó també a un passat menys conegut, però també essencial per comprendre millor la història de Pals, com és l'antiga vila mariner i la possible existència d'una zona portuària.

Precisament, les últimes prospeccions confirmen que en aquests antics terrenys es troben restes d'estructures que podrien datar del segle XIV o XV. Un patrimoni que actualment la Generalitat està considerant protegir arran d'una sol·licitud impulsada pel Cercle Català d'Història (CCH), entitat que en els últims sis anys ha encapçalat les excavacions i l'estudi d'aquesta oblidada població mariner.

La iniciativa del CCH de sol·licitar al Departament de Patrimoni la protecció de les restes arqueològiques de Radio Liberty –conegudes també com “les Botigues de Pals”, topònim documentat als estudis publicats per Anna Maria Corredor–, i que formen part del mateix jaciment arqueològic de la zona de l'antic enclavament habitat de la torre Mora, respon a un afany de conservació. Joaquim Ullan, president de l'entitat, ho explica: “En assabentar-nos que hi ha diversos projectes que es volen ubicar als terrenys, vam comprovar que les restes no constaven en cap catàleg de Patrimoni, i que la Generalitat no en tenia coneixement. Per tant, es trobaven en una situació de perill i vulnerabilitat.”

Arran d'aquesta petició, arqueòlegs de la Generalitat, acompanyats per la tècnica d'Urbanisme de l'Ajuntament de Pals, Sònia Vergès, van fer a principis d'estiu una inspecció dins el recinte de Radio Liberty que, segons sembla, confirmaria la importància d'aquesta zona, ja que s'hi troben destacades estructures disseminades, erigides i semienterrades per la sorra. Restes que serien la continuació de l'adjacent torre Mora.

Edificis i una pedrera

La cap de recerca del CCH Eva Sans detalla que entre aquestes destaquen edificis sencers (més botigues), alguns amb torre de protecció, indicis d'una pedrera i una possible església. Un assentament que permet veure el pas de l'època medieval a la moderna, ja que les restes de dins del recinte –per tant, més properes a on hi havia el mar– són més antigues que les properes a l'adjacent torre Mora, que daten de segles posteriors. Aquest assentament, a més, segons Sans, és una prova de com aquesta població va gaudir d'un cert creixement al llarg dels anys, i de recursos econòmics. La historiadora també destaca que moltes d'aquestes estructures que estan a la vista s'han conservat perquè els americans les van utilitzar com a magatzems tot consolidant-les amb ciment (uns danys menors, en aquest cas).

Per ara, l'expedient presentat està en fase d'estudi i pendent que Patrimoni doni l'autorització per convertir la zona en jaciment arqueològic. Per la seva banda, l'Ajuntament de Pals està compromès a seguir les actuacions que dictamini la Generalitat amb relació a la protecció de les restes de Radio Liberty, que té la particularitat d'estar dividit en dos terrenys de titularitat diferent (estatal i municipal).

Des del CCH, i avalats per un informe del 2011 de l'arqueòloga Maria José Caja (Janus SL), es pensa que el jaciment està molt a prop del documentat port de Pals localitzat i documentat des del segle XV al XVIII, ja que el seu emplaçament es correspon amb la cartografia antiga amb la població que es coneix com “Torre de Pals”. Tota la documentació que s'ha trobat fins ara està recollida a bastament en l'article d'estudi El port de Pals, publicat als Annals de l'Institut d'Estudis Gironins i escrit per Narcís Subirana i Eva Sans.

1406

és quan es va signar un albarà de la cort de la batllia del castell de Pals que ja parla del “port de Pals”.

XIV-XV

són els segles en què tot fa pensar que es datarien les estructures descobertes als terrenys de Radio Liberty.

Dos projectes pendents per reconvertir Radio Liberty

Dos projectes pugnen per obtenir espai a les instal·lacions abandonades de Radio Liberty. L'un, més avançat i vist de bon ull pel ministeri, és el projecte Aquam, que impulsa la Fundació Mar, amb uns 10 milions de pressupost estimat. Es tracta d'un projecte mediambiental que té com a finalitat bàsica crear un centre internacional per a la gestió integrada de la costa. L'altre, impulsat pel socialista Raimon Martínez Fraile, president del Saló Internacional de Turisme de Catalunya, que fa via en el Departament d'Economia i Finances per obtenir permisos, se centra a construir un memorial de la guerra freda.

I Cristòfor Colom, va sortir de Palos o del port de Pals?

L'existència, cada cop més plausible, d'una antiga zona portuària a Pals apunta els fonaments d'una altra teoria, en aquest cas més especulativa –que entre altres també impulsa el CCH–, al voltant de la possibilitat que la sortida del primer viatge de Cristòfor Colom s'hagués pogut produir des d'aquest port. D'una banda, es té constància documentada que durant els segles XVII i XVIII hi havia un gran trànsit de vaixells. També hi ha dades que indiquen l'existència d'un camí ral (reial) que va de la vila a la platja o port. I conegudes nissagues de mariners, artillers i patrons de nau palsencs, també se sumen a la hipòtesi.

La torre de Pals, documentada i cartografiada

Situada al costat de Radio Liberty, la torre de Pals (coneguda com torre Mora) dóna nom a l'antic assentament de la vila marinera, documentada cartogràficament. En la Crònica de Ramon Muntaner s'esmenta com la gent versada en la mar de la torre de Pals participa en la conquesta de Mallorca de Jaume I.

Font:

Publicat al Diari EL PUNT AVUI de 28/08/2014

<http://www.elpuntavui.cat/noticia/article/5-cultura/19-cultura/772138-el-passat-mariner-de-pals-sota-les-antenes.html>